

NOVA IZDAJA SLOVARJA ZA PLANINCE

PAVLE ŠEGULA

Konec oktobra je v Gorici izšla druga, popravljena in razširjena izdaja Slovarja za planince, ki je prvič izšel pri PZS leta 1986. Pobudnik in avtor slovarja je v obeh primerih univ. diplomirani ekonomist **Franco Slataper**, član in odbornik CAI, goreč in razgledan gornik in alpinist, ki je v letu izida, junija 2000, praznoval osemdesetletnico, a še vedno ne miruje niti pri hoji niti s pisateljevanjem.

Pisanje mu je nekako v krvi; njegov stric **Scipio Slataper** je bil tržaški književnik, znan po knjigi *Moj kras* in po drugih delih. Družina je bila italijansko zavedna, vendar je priznavala enako pravico do obstoja Italijanom, Slovencem, Hrvatom in drugim prebivalcem Krasa. Če vemo to, skoraj samodejno odpade vprašanje: »Le čemu ta slovar?«

Zamisel o slovarju planincev treh dežel je avtor sprožil na srečanju Treh dežel v Ogleju neko soboto v zgodnjih osemdesetih letih. Komaj je bila pobuda sprejeta, že je od navzočih predstavnikov planinskih organizacij hotel imeti tudi imena sodelavcev, da bi brez odlašanja začel delati.

Slovenska delegacija je predlagala mene in tako sva se spoznala. Začelo se je dvajsetletno zvesto sodelovanje, ki po prvi izdaji ni prenehalo. Tisto je bil prvi slovar za planince, v katerem je bila enakovredno zastopana slovenska beseda. Bil sem Francov pomočnik za slovenski del, pokojna **Darinka Petkovšek** pa lektorica. Kako je bilo s prodajo tega slovarja v Sloveniji, mi ni znano; slutim pa, da ga niso ravno razgrabili, a saj ga tudi ponujal ni nihče pretirano iznajdljivo in goreče. Knjiga brez posrednika, ki bi jo ponudil bralcem, je obsojena na počasno umiranje; brez njega obleži na policah knjigarn, med ljudi jih pride le malo. Nemška plat je slovar takrat sprejela bolj iz »kurtoazije«. Tega seveda ne morem reči stoodstotno, saj je imel prijatelje in zagovornike tudi med nemško govorečimi, večini možnih porabnikov pa se še danes zdi, da naj se raje drugi učijo nemščine in da tak slovar pravzaprav ni potreben...

Nemirni Franco po izidu ni miroval. Obiskoval me je še naprej, mi marsikdaj pomagal pri delu za šestjezični slovar Sneg in plazovi, hkrati pa že tuhtal, da bi slovar dopolnil in pridobil za sodelovanje še Hrvate. Datum prvega delovnega sestanka bi se našel nekje v mojih dnevnikih, sestajala sva se vsaj enkrat na mesec, na Reki je našel sotrudnika v univ. prof. **dr. Stanislavu Giliću**, pri nemškem delu mu je asistiral **g. Dorotheo Messner**.

SLOVAR NI NAVADEN PREVOD

Cilj in namen svojega slovarja je Franco opredelil v predgovoru. Takole je zapisal:

Franco Slataper

»Tradicionalnega gornišтва, elitnega, pustolovskega in romantičnega, ni več. Prešlo je v množično gibanje, ki sicer še nosi nekdanje ime, v resnici pa se deli na čedalje številčnejše vrste, od katerih se vsaka izraža s svojo lastno govorico in omogoča vsakomur, da lahko poišče tisto področje, ki mu ustreza. Ostali so tradicionalno popotništvo, klasično plezanje v kopni skali in ledu. Drugim nekdanj vzporedno delujočim dejavnostim nekdanjih dni, kot sta smučanje in jamarstvo, drugujejo dandanes napol ali povsem samostojno posebne zvrsti – prosto plezanje, športno plezanje, plezanje v ledenih slapovih, pohodi in tuja gorstva, turno smučanje.

V svetu, kjer potekajo planinske dejavnosti, gojijo (še) druge športe: letenje z zmaji, jadranje s padali, vožnjo z gorskimi kolesi, orientacijske pohode, soteskanje (kanjoning), športe na divjih vodah, vožnjo s kanuji, rafting itn. Pozabiti ne gre tesnih vezi med alpinizmom in gibanji za varstvo okolja. Čuti se prizadevanja, da bi gorništvu postalo prispevajoča priložnostna dejavnost v naravi. Kakovostnim razlikam se pridružuje geografska raznovrstnost. Alpinizem se je iz Alp razširil v vsa pogorja sveta, na strme stene morskih obal, v tesni, na ledenike, vodovja in v podzemlje. Vse več je jezikov, ki so oblikovali svoje lastno alpinistično izrazje in si v ta namen tudi izposodili precejšnje število besed.

S tem slovarjem bi radi zajeli samo strogo določen izsek tega orjaškega jezikovnega bogastva. Namenjen je predvsem popotnikom in klasičnim alpinistom, prijateljem Vzhodnih Alp, Krasa in Dinarskih Alp. Med njimi naj bi ga uporabljali zlasti tisti, ki svoje izlete in hojo v gore tudi vnaprej pripravijo in si v ta namen pomagajo z vodniki, poročili in zemljevidi. Slovar je torej popravljena in razširjena izdaja in nadaljevanje podobnega

italijansko-slovensko-nemškega slovarja iz leta 1986. Le-ta je bil dopolnjen in razširjen še s hrvaškim delom.

Kot že prejšnji slovar tudi ta ni nastal s preprostim prevajanjem izhodiščnega besednega zaklada v druge jezike. Ustrezne izraze smo iskali pri njihovem izvoru. Tako naj bi slovar ne bil navaden prevod, pač pa izbor izvornih izrazov, ki upošteva tudi njihove pomenske odtenke. Bistvo tega slovarja so štirje med seboj povezani, praktično pa neodvisni in vsak za sebe uporabni deli. Namen slovarja je, da olajša iskanje vsakovrstnih alpinističnih izrazov v krajevnem jeziku. Gornikom naj bo v pomoč pri strokovnih razgovorih in naj jim pomaga najti iskane izraze. Gesla izhajajo iz knjižnih jezikov, pri čemer pa ni izključena določena regionalna obarvanost. V slovarju sta razmeroma celovito zajeti alpska morfologija in pojmi o površinskih kraških pojavih, kakor tudi alpinistična oprema in tehnika. Po drugi strani pa je na najnujnejše omejen besedni zaklad, ki zadeva vreme, orientacijo, nevarnosti v gorah, prvo pomoč, alpsko in turno smučanje, gorsko rastlinstvo in živalstvo ter varstvo okolja v gorskem svetu. Zajeto tudi ni športno plezanje, saj izrazje te športne zvrsti šele nastaja in bo šele postalo samostojno področje v pisanem svetu športnega leksikona. V slovarju so tudi izrazi in besede splošne rabe, na katere pogosto naletimo v poročilih. Omogočijo naj razumevanje vodnikov in opise smeri, ne da bi morali poseči po drugih virih. Z drugih področij so v slovarju zajete besede in izrazi, ki jih navadno ne najdemo v dvojezičnih slovarjih, in besede pogovornega jezika, ki imajo v gornjskih krogih drugačen pomen kot običajno.

K nastanku slovarja so s podatki in spodbudami prijazen pripomogli številni posamezniki. Največja je seveda zaslug soavtorjev hrvaškega, nemškega in slovenskega dela. Brez njihovega sodelovanja bi slovarja ne bilo, zaslužili so si priznanje in najtoplejšo zahvalo. Razume se, da je za oblikovanje besedila, morebiti spregledane in izpuščene besede ter napake odgovoren avtor.

Tako torej avtor, ki mirne duše in vdano prevzema na svoja pleča morebitno grajo, hvalo pa vnaprej tovariško deli s svojimi soavtorji. Poglejmo sedaj še tisto, kar sem za spremno besedo slovenskega dela druge izdaje napisal jaz!

VSE SE DA Povedati po domače

»Minilo je komaj dobrih deset let od izdaje 'Slovarčka za planince' in že je pred nami druga izdaja, obogatena s hrvaškimi besedami in številnimi novimi slovenskimi izrazi.

Pisec slovarja si je tokrat zadal nalogo, da s slovarjem ne zajame samo besed planinskega značaja. V slovarju najdemo še marsikaj drugega, kar je združeno s hojo v naravi, značilno za Slovenijo, Koroško, Hrvaško in Furlanijo-Juljsko krajino.

Piscu in njegovim sodelavcem je to delo naklonilo mnogo lepega in zanimivega in, seveda, tudi naporov pri zbiranju besed. Težava ni bila v tem, da bi besed primanjkovalo. Bilo jih je še preveč in težko se je bilo

odločiti, katero obdržimo, katero pa izločimo iz slovarja. Mnogo jih je in vse po vrsti odražajo modrost naših prednikov, ki so jih ustvarjali tisoč in več let.

Živimo v razgibanih časih, ko se spreminjajo številne vrednote in je zaradi naše nemarnosti med drugim pogosto v nevarnosti tudi slovenski jezik, prvi znanilec naše narodne biti. Površni ljudje ga brez sleherne kritičnosti in celo strokovno nepravilno mešajo z besedami velikih narodov, ne pomislijo pa na to, da se da vse povedati tudi po domače. In prav to tudi dokazuje, da delo pisca slovarja in njegovih sodelavcev ni bilo odveč in zaman. Zbuja nam upanje, da bo slovar v korist ljubiteljem narave in bralcem del o gorah ter naravi sploh. Prepričan sem, da bo marsikomu postal ljub spremljevalec in da bo rad segel po njem, kadar bo čutil potrebo.

Pređen sklenem te besede, bi se rad v imenu vseh, posebno pa slovenskih uporabnikov zahvalil gospodu Francu Slataperju za njegovo vzgojno, neumorno in resnično požrtvovalno delo, s katerim je pokazal, kako lepo lahko sodelujemo ljudje različne narodnosti pri delu za skupne cilje.

Hvala tudi vsem slovenskim znancem in prijateljem, ki ste mi pri razčiščevanju nejasnosti priskočili na pomoč z nasveti in iskali prave odgovore na pogosto zamotana in nejasna vprašanja.

Slovarju pa želim, da bi ga uporabljalo mnogo ljudi in da bi mu bil usojen uspeh, ki ga zasluži.

Kako bo s prodajo slovarja, ta hip ne bi mogel reči. Glede na to, da ga je uvrstila v svoj program zasebna založba Libreria Editrice Goriziana presso la Tipografia Sartor, Pordenone, bo za ta del posla nedvomno skrbelo predvsem podjetje. Kolikor vem, je avtor glede tega že razpravljal z UO PZS in Odborom za založništvo in verjetno bo knjigo formata A4, ki ima skupno 357 strani, mogoče nabaviti tudi v Knjižarni Konzorcij v Ljubljani.

Trenutna nejasnost te strani zadeve mi ne brani, da bi slovar priporočil našim kupcem. Naj živi in diha z ljudmi, katerim je namenjen.

Ob koncu leta

VERONIKA VILTUŽNIK

Nežna glasba –
zvok klavirja –
noč božično nam naznanja,
staro leto se poslavlja.

Mnogo dni je zdaj za nami,
srečnih, žalostno prestanih.
S stiskom rok si zaželimo,
srečno novo »2001.«,
zdravo in obilno,
da bi vse se izpolnilo.